

การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวาน

(Action research and model development of diabetic care)

สมเกียรติ โภชิสต์, พบ.

สถาบันวิจัยและประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี 11000

ความสำคัญ

โรคเบาหวานมีความชุกของการเกิดโรคสูง ประกอบกับเป็นโรคเรื้อรังที่มักมีภาวะแทรกซ้อนต่างๆ ร่วมด้วย ทำให้ต้องเสียค่ารักษาพยาบาลจำนวนมากจนกลายเป็นภาระทางเศรษฐกิจ และพบว่าโรคแทรกซ้อนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคเบาหวาน สถาบันวิจัยและประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์ กรมการแพทย์ จึงได้พัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อใช้สำหรับเป็นเครื่องมือทดแทนสมุดทะเบียนผู้ป่วยเบาหวาน ทำให้สามารถบันทึกและติดตามภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานได้อย่างครบถ้วน ตามแนวทางเวชปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับ สามารถประเมินตัวชี้วัดได้รวดเร็ว และนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการได้ทั้งในระดับสถาบันและระดับประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนบริการดูแลรักษาผู้ป่วยเบาหวาน ได้อย่างถูกต้องตั้งแต่ระยะเริ่มแรก ป้องกันหรือลดภาวะแทรกซ้อน และเป็นการพัฒนาคุณภาพการบริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการดูแลรักษาผู้ป่วยเบาหวานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในสถานพยาบาล ภายใต้สภาพเศรษฐกิจสังคมของประเทศ

วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา แบบ Action Research ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2549 – 30 กันยายน 2551 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สถานพยาบาลที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 7 แห่ง ดำเนินการโดย 1) ประชุมกับโรงพยาบาลที่สนใจเข้าร่วมโครงการเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดทำประเด็นสำคัญ ตัวชี้วัด 17 ตัวชี้วัด และรายละเอียดวิธีการเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน และถูกต้องทางวิชาการ 2) พัฒนาระบบการจัดการข้อมูลของผู้ป่วยโรคเบาหวานเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานและพัฒนาคุณภาพงาน (Program DMSDD) 3) ทดลองใช้ระบบการจัดการข้อมูลของผู้ป่วยเบาหวาน และขยายผลไปยังเครือข่ายต่างๆ ที่สนใจเข้าร่วมโครงการ 4) จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเชื่อมศึกษาระหว่างหน่วยงานในรูปแบบของ Knowledge Management ทั้งในด้านองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน รวมทั้งเรื่องระบบการจัดการข้อมูล 5) เก็บข้อมูลและติดตามประเมินผลตามตัวชี้วัดเป็นระยะๆ 6) ขยายเครือข่ายไปยังหน่วยงานที่สนใจทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน

ผลการศึกษา

ได้นำข้อมูลเชิงประจักษ์ทางวิชาการเป็นหลักในการพิจารณาตัวชี้วัดที่สามารถปฏิบัติได้ จำนวน 17 ตัวชี้วัด โดยได้มีการปรับตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนในแง่ของคำจำกัดความ และวิธีการเก็บข้อมูลเป็นระยะจนได้เป็นเวอร์ชัน 5 ซึ่งมีความชัดเจนในแง่ของคำจำกัดความ และวิธีการเก็บข้อมูลที่ตรงกัน และนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดเพื่อหาค่าเฉลี่ยที่เป็นค่ากลางสำหรับเปรียบเทียบ (Benchmark) ระหว่างโรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มีตัวชี้วัดที่น่าสนใจ เช่น อัตราของผู้ป่วยเบาหวานที่มีระดับ HbA_{1c} น้อยกว่า 7 % เท่ากับร้อยละ 34.15, อัตราของระดับ Fasting blood sugar ในผู้ป่วยเบาหวานอยู่ในเกณฑ์ที่ควบคุมได้ ($\geq 90\text{mg/dl}$ และ $\leq 130\text{mg/dl}$) เท่ากับ ร้อยละ 33.85, อัตราผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการตรวจ Microalbuminuria ประจำปี เท่ากับร้อยละ 37.28 เป็นต้น ทั้งนี้ให้เป็นที่ไปตามความสามารถของแต่ละโรงพยาบาลที่จะนำตัวชี้วัดไปใช้ โดยใช้ระบบการจัดการข้อมูลของผู้ป่วยเบาหวานเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานและพัฒนาคุณภาพงาน (Program DMSDD) ซึ่งได้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับการใช้งานมาโดยตลอด จนถึงเวอร์ชัน 4 อีกทั้งได้มีการเยี่ยมชมศึกษากันระหว่างหน่วยงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 5 แห่ง และขยายเครือข่ายไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่สนใจทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

สรุปและเสนอแนะ

การนำข้อมูลของเครือข่ายมาทบทวนศึกษาร่วมกัน และปรับปรุงวิธีการจัดการข้อมูลเพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติที่ดีร่วมกัน รวมทั้งเรียนรู้วิธีการดูแลรักษา และแก้ไขปัญหา ลดอุปสรรคในการทำงาน และเป็นเครื่องมือในการค้นหา Best Practice ในระดับชาติ ซึ่งในที่สุดสามารถนำไปเทียบเคียง ในระดับภูมิภาค เอเชีย และระดับนานาชาติต่อไป